

Kohtuasi C-501/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

28. juuni 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

22. veebruar 2019

Kassaator:

UCMR – ADA Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor

Vastustaja kassatsioonimenetluses:

Pro Management Insolv IPURL kui Asociația Culturală „Suflet de Român” pankrotihaldur

Põhikohtuasja ese

Kaebused, mis on esitatud Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia) otsuse peale, millega mõisteti vastustajalt Asociația Culturală „Suflet de Român“ (kultuuriühing „Suflet de Român“; edaspidi „vastustaja“) kassaatori UCMR-ADA Asociația pentru Drepturi de Autor (autoriõiguste ühing; edaspidi „kassaator“) kasuks välja rahasumma muusikateoste üldsusele suunamise eest maksmisele kuulunud, kuid maksmata jäänud tasuna.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, artikli 24 lõiget 1, artikli 25 punkti a ning artiklit 28.

Eelotsuse küsimused

1. Kas muusikateostele õigusi omavad isikud osutavad etendusekorraldajatele, kellelt kollektiivse esindamise organisatsioonid koguvad loa – lihtlitsentsi – alusel iseenda nimel, kuid õiguste omajate eest tasu muusikateoste üldsusele suunamise eest, teenuseid sellises tähenduses nagu nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (käibemaksudirektiiv), artikli 24 lõike 1 ja artikli 25 punktis a?
2. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis kas kollektiivse esindamise organisatsioonid tegutsevad etendusekorraldajatel muusikateoste üldsusele suunamise õiguse eest tasu võttes käibemaksudirektiivi artikli 28 tähenduses maksukohustuslasena ning on kohustatud esitama neile etendusekorraldajatele käibemaksu sisaldavaid arveid, ning kas siis, kui muusikateoste autoritele ning teistele autoriõiguste omajatele tasusid jagatakse, peavad nemad omakorda kollektiivse esindamise organisatsioonile käibemaksu sisaldavaid arveid esitama?

Viidatud liidu õigusnormid ja Euroopa Kohtu praktika

Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, artiklid 2, 24, 25 ja 28.

18. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus SAWP, C-37/16, EU:C:2017:22; 14. juuli 2011. aasta kohtuotsus Henfling jt, C-464/10, EU:C:2011:489.

Viidatud Rumeenia õigusnormid

Seadus nr 571/2003 maksuseadustiku kohta (Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal) põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kehtinud redaktsioonis.

Seadus nr 8/1996 autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kohta (Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe).

Faktiliste asjaolude ja põhikohtuasja menetluse lühiülevaade

- 1 Kassaator on kollektiivse esindamise organisatsioon, kes esindab muusikateoste autorite varalisi õigusi, mis kuuluvad juriidilisest isikust väljaandjatele või volitatud füüsilistele isikutele. Rumeenia autoriõiguste amet (Oficiul Român pentru Drepturile de Autor) on määranud ta autorite varaliste nõuete ainsaks sissenõudjaks muusikateoste üldsusele suunamise eest kontsertidel, etendustel või kultuuriüritustel.
- 2 Vastustaja on juriidiline isik, kes tegeleb etenduste korraldamisega, mille raames suunatakse üldsusele muusikateoseid.

- 3 16. novembril 2012 korraldas vastustaja kontserdi, mille jaoks ta sai kassaatorilt muusikateoste kasutamist lubava lihtlitsentsi, mille kohaselt ta oli kohustatud maksma kassaatorile tasu, mille suurus arvutati välja nii, nagu selles loas ette nähtud.
- 4 Kuna vastustaja maksis ainult osa eelnimetatud tasust, pöördus kassaator kohtusse. Nii esimese astme kohus kui ka apellatsioonikohus pidasid kassaatori nõudeid põhjendatuks. Erinevalt esimese astme kohtust leidis apellatsioonikohus aga, et tasude kogumine kassaatori poolt ei ole käibemaksuga maksustatav tehing ning muusikateoste üldsusele suunamise eest maksmisele kuuluva tasu suhtes ei tule käibemaksu kohaldada. Sellest tulenevalt vähendas ta vastustajalt esimeses astmes välja mõistetud summat, lahutades sellest käibemaksusumma.
- 5 Apellatsioonikohtu otsuse kaebasid eelotsusetaotluse esitanud kohtusse edasi nii kassaator kui ka vastustaja.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 6 **Kassaator** vaidleb vastu sellele, et apellatsioonikohus kustutas vastustaja kohustuse käibemaksu tasuda. Ta on seisukohal, et lihtlitsents, mis anti teoste üldsusele suunamise lubamise õiguse alusel ning seda õigust teostades, andis vastustajale ainuõiguse antud loa piires autorite varalisi õigusi kasutada. Seaduse kohaselt antakse selline luba aga tasu eest, mille suhtes kohaldatakse käibemaksu, kuna see, kui kollektiivse esindamise organisatsioonid koguvad tasusid, kujutab endast käibemaksuga maksustatavaid tehinguid.
- 7 Lisaks väitis kassaator, et vaidlustatud kohtuotsusega rikuti neutraalse maksustamise põhimõtet, kuna siis, kui tasude kogumine vastustajalt kui kasutajalt ei oleks käibemaksuga maksustatav tehing, langeks see maksukoormus kassaatorile, kuigi tema ei ole lõpptarbija, või kasutatud teoste autoritele. Isikud, kellel on muusikateoste varalised autoriõigused, on seega käibemaksukohustuslased, mistõttu nad esitavad kassaatorile tasude eest arveid, millele on lisatud vastav käibemaks.
- 8 Kassaator rõhutas teistsugust tõlgendust, mille kohtud on direktiivile 2006/112 andnud, ning rahandusministeeriumi (Ministerul Finanțelor Publice) seisukohta, kes teatas kassaatorile, et etendusekorraldajatele muusikateoste üldsusele suunamiseks loa andmine tasu eest ei ole käibemaksu aspektist teenuste osutamine.
- 9 **Vastustaja** on sisuliselt kritiseerinud temalt välja mõistetud tasu summat, mis tema väitel tuleneb sellest, et korraldatud etenduse laadi hinnati valesti.

Eelotsusetaotluse põhistuse lühiülevaade

- 10 **Esimene küsimus** on selle kohta, kas tehingud, millega muusikateostele õigusi omavad isikud lubavad etendusekorraldajatel neid teoseid kasutada, kvalifitseeruvad direktiivi 2006/112 tähenduses teenuste osutamiseks tasu eest.
- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstatab küsimuse, kas käesoleval juhul saaks *mutatis mutandis* kasutada juriidilist mõttekäiku, mida Euroopa Kohus kasutas 18. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses SAWP, C-37/16, EU:C:2017:22, tõlgendades samu direktiivi 2006/112 sätteid, kuigi sellel kohtuotsusel ei ole käesolevale kohtuasjale vahetut mõju, sest viidatud kohtuotsuses käsitleti muid varalisi õigusi ja muid õiguste omajate kategooriaid. Nii ei ole muusikateoste autoril erinevalt reprodutseerimisõiguste omajatest isiklikuks tarbeks tehtud koopiade korral mitte ainult õigus õiglasele tasule, vaid ka varaline õigus lubada või keelata teose üldsusele suunamist otse või kaudselt, kusjuures seda õigust saab võõrandada.
- 12 Tuleb siiski märkida, et 18. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses SAWP, C-37/16, EU:C:2017:22, tugines Euroopa Kohus kahele põhiargumendile, leides, et selles kohtuasjas ei olnud tegemist sellise tasulise tehinguga, mis oleks iseloomulik „teenuste osutamisele“.
- 13 Esiteks ei esinenud ühelt poolt reprodutseerimisõiguse omajate või vastaval juhul nende õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni ja teiselt poolt tühjade andmekandjate ning salvestus- ja taasesitusseadmete tootjate ja importijate vahel õigussuhet, millega seotud toimingud oleks olnud vastastikused. Tasu maksmise kohustus oli tootjatele ja importijatele pandud liikmesriigi seaduse alusel, mis määras kindlaks ka tasu suuruse.
- 14 Teiseks ei olnud õiguste omajatele tasumisele kuuluv õiglane hüvitis otsene tasu mõne teenuse eest, kuna see oli seotud kahjuga, mida oli õiguste omajatele tekitanud kaitstud teoste reprodutseerimine ilma nende loata.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates pole välistatud, et vähemalt esimest argumenti saab kasutada ka käesolevas kohtuasjas, võttes arvesse õigussuhteid, mis tekivad muusikateoste varalisi õigusi omavatel isikutel kollektiivse esindamise organisatsiooniga ning ka sellel organisatsioonil muusikateoste kasutajatega.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Rumeenia õiguse kohaselt ei saa autoriõiguste omajad võõrandada varalisi õigusi, mille seadus näeb ette kollektiivse esindamise organisatsioonidele, kuna kollektiivne esindamine on muusikateoste üldsusele suunamise õiguse teostamiseks kohustuslik. Seega esindavad kollektiivse esindamise organisatsioonid ka selliseid õiguste omajaid, kes ei ole neid volitanud.
- 17 Lisaks rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et:

- nii lihtlitsentsi andmise kohustus kui ka õiguste omajatele võlgnetava tasu maksmise kohustus tulenevad Rumeenia õigusest, kus on kindlaks määratud ka tasu suuruse määramise kriteeriumid;
 - kohustusliku kollektiivse esindamise korral nagu käesoleval juhul tegutseb kollektiivse esindamise organisatsioon seaduse alusel, olenemata sellest, kas tema liikmed on teda selleks sõnaselgelt volitanud;
 - tegelik summa määratakse kindlaks nii, nagu seaduses ette nähtud, kollektiivse esindamise organisatsiooni ja kasutajate esindajate läbirääkimistel, milles õiguste omajad aga otse ei osale;
 - õiguste omajad ei saa mitte rahasummat, mille kasutajad tegelikult maksavad, vaid saavad kollektiivse esindamise organisatsioonilt teatava rahasumma, mis jagatakse neile proportsionaalsuskriteeriumi alusel ja pärast vahendustasu mahaarvamist.
- 18 Neil asjaoludel tekib küsimus, kas tegemist on õigussuhtega, kus õiguste omajad ja teatav kasutaja teevad vastastikku toiminguid, ning rahasummad, mille õiguste omajad lõpuks kollektiivse esindamise organisatsioonilt saavad, on tegelikult tasu teatava teenuse eest.
- 19 Kui peaks leitama, et tegemist on sellise õigussuhtega, palutakse teha kindlaks, kas käesoleval juhul võib tegemist olla immateriaalse vara võõrandamisega, võttes arvesse ka direktiivi 2006/112 artikli 56 lõike 1 punkti a, kus arvatakse teenuste osutamise hulka ka „autoriõiguste[...] võõrandamine ja kasutada andmine“.
- 20 **Teine küsimus** sõltub tugevalt esimesest küsimusest ning tekib ainult juhul, kui viimasele vastatakse jaatavalt.
- 21 Sisuliselt palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas kollektiivse esindamise organisatsioonid tegutsevad etendusekorraldajatelt muusikateoste üldsusele suunamise õiguse eest tasu võttes direktiivi 2006/112 artikli 28 tähenduses maksukohustuslasena.
- 22 Küsimus on käesolevas kohtuasjas asjakohane, kuna on vaja kindlaks teha, kas juhul, kui kassaatori nõuded on põhjendatud, tuleb võlgnikul tasuda ka käibemaks, mis on arvatud temalt väljamõistetud summa pealt. Teisisõnu palutakse teha kindlaks, kas kollektiivse esindamise organisatsioon osaleb vaadeldaval juhul teenuse osutamises, nii et käibemaksuga maksustamise aspektist tuleks asuda seisukohale, et ta on kõnealust teenust saanud ja ise osutanud.
- 23 Selle küsimuse aluseks olev tõlgenduskahtlus tuleb sellest, kuidas osaleb kassaator vaadeldaval juhul kollektiivse esindamise organisatsioonina õigussuhtes, mis eeldab õiguste omajate ning teatava kasutaja vahel vastastikuste toimingute tegemist.

- 24 Nagu selgub Euroopa Kohtu praktikast direktiivi 2006/112 artikli 28 tõlgendamise kohta, loob see säte juriidilise fiktsiooni kahest identsest järjestikku osutatavast teenusest. Selle fiktsiooni kohaselt on maksukohustuslane, kes osaleb teenuse osutamises (agendina), kõigepealt saanud kõnealuseid teenuseid isikult, kelle eest ta tegutses (käsundiandjalt), enne kui ta seejärel ise osutab selle teenuse kliendile. Sellest järeldub, et käsundiandja ja agendi vahelises õigussuhtes on nende rollid teenuse osutajana ja tellijana käibemaksuga maksustamisel kunstlikult vahetatud.
- 25 Käesoleval juhul ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates aga selge, kas on alust arvata, et järjestikku on osutatud kaht identset teenust, seda enam et kohustusliku kollektiivse esindamise korral esindab kollektiivse esindamise organisatsioon ka selliseid õiguste omajaid, kes ei ole teda volitanud. Teisest küljest on vaieldav, kas võttes arvesse kohustusi, mida seadus kollektiivse esindamise korral ette näeb, saab kollektiivse esindamise organisatsiooni käsitada pelgalt agendina sellises rollis, nagu on ette nähtud direktiivi artiklis 28.
- 26 Kui kollektiivse esindamise organisatsioonide staatus ning vajaduse korral ka kohustus esitada etendusekorraldajatele käibemaksuga arveid on direktiivi 2006/112 artiklist 28 lähtuvalt välja selgitatud, tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates selgitada ka seda, kas siis, kui muusikateoste autoritele ning teistele autoriõiguste omajatele tasusid jagatakse, peavad nemad omakorda kollektiivse esindamise organisatsioonile käibemaksuga arve esitama.